

Marta „Zeszyty Rabczańskie” 2013–2016
JESIONEK

A review of *Zeszyty Rabczańskie*, 2013–2016

Ostatnimi czasy w Polsce zauważyć można żywe zainteresowanie dawnymi tradycjami oraz kulturą regionów. Odchodzi się od tak popularnej, jeszcze na początku trzeciego milenium, pogoni za światem zachodnim i próby wprowadzenia tegoż świata w nasze polskie realia. Trend ten zauważalny jest nie tylko w otaczającym nas życiu codziennym, muzyce rozrywkowej czy modzie użytkowej, ale także i w literaturze oraz czasopiśmiennictwie. Żywe zainteresowanie regionem przejawiające się próbą dotarcia do jak największej liczby faktów i ciekawostek na jego temat oraz próba ukazania odmienności danego obszaru w sposób jak najbardziej oryginalny i odkrywczy, a co za tym idzie interesujący, stał się dla wielu ludzi nie tylko pracą, ale także i pasją, wynikającą często z patriotyzmu lokalnego. Będące przedmiotem tej recenzji „Zeszyty Rabczańskie” oraz ich twórcy są tego doskonałym przykładem.

Tematyką „Zeszytów” jest historia, tradycje, społeczeństwo i kultura niewielkiej miejscowości Rabka-Zdrój oraz jej okolic. Obszar ten jest niewątpliwie ciekawy historycznie i kulturowo, głównie ze względu na jego słynny już uzdrowiskowy charakter, jak i z uwagi na położenie pomiędzy dwoma znanymi polskimi miastami, mianowicie Krakowem a Zakopanem. Nic dziwnego więc, że wydawane tam od 1937 roku czasopismo „Wiadomości Rabczańskie”, traktujące o sprawach aktualnych, było niewystarczające pod względem rozpowszechniania wiedzy historycznej na temat tegoż regionu.

„Zeszyty Rabczańskie” wydawane są przez Stowarzyszenie Kulturowy Gościniec¹, pod redakcją Jana Ceklarza — prezesa stowarzyszenia oraz Katarzynę Ceklarz, a dofi-

¹ Strona internetowa *Stowarzyszenia Kulturowy Gościniec*, gdzie można znaleźć więcej informacji na jego temat: www.kulturowygosciniec.pl

nansowywane ze środków Urzędu Miejskiego Rabki-Zdrój. Drukowana wersja czasopisma ukazuje się co roku i jak dotąd opublikowano jej cztery numery, z czego dwa pierwsze wydano w osobnych publikacjach, natomiast dwa kolejne połączono tworząc *Numer trzeci – czwarty*. Warto dodać, że na stronie internetowej Stowarzyszenia można nie tylko obejrzeć archiwalne zdjęcia przedstawiające Rabkę-Zdrój oraz jej mieszkańców, ale również zapoznać się z zawartością „Zeszytów Rabczańskich”, których elektroniczna wersja znajduje się w zakładce nazwanej „archiwum”².

W roku 2013, w nakładzie 500 egzemplarzy, ukazał się pierwszy numer „Zeszytów Rabczańskich”, poświęcony pamięci tragicznie zmarłego ks. Kamila Kowalczyka, który jest autorem jednego z tekstów opublikowanych w tym numerze. W tym 130-stronicowym wydaniu pojawiło się 10 tekstów dotyczących głównie aspektów historycznych regionu, jednak już w nocie *Od Redakcji* (s. 7–8) Jan Ceklarz wspominał, że wraz z rozwojem czasopisma tematyka artykułów oraz ich proporcje mogą ulec zmianie. Redaktor zwrócił również uwagę na lokalną odmienność oraz wartość zainteresowania historią miejscowości Rabka-Zdrój, a także zachęcił czytelników do współpracy przy tworzeniu rocznika. Katarzyna Ceklarz, jako autorka pierwszego artykułu, podjęła temat najstarszego założenia parkowego w Rabce, tworząc rys historyczny kompleksu. Szczegółowo opisała zachodzące w nim zmiany architektoniczne oraz te dotyczące roślinności. Drugi tekst, rozpoczynający się fragmentem *Dębów* Jacka Kaczmarskiego (s. 28), jest przedmową Jana Ceklarza do kolejnego artykułu. Autor, na niespełna półtorej strony, zamieścił krótkie przedstawienie osoby Stanisława Dąbrowy-Kostki oraz wyjaśnił, z jakich względów uważa, iż należy opublikować jego wspomnienia. Artykuł, którego dotyczy przedmowa jest autorstwa zarówno Jana Ceklarza, jak i Stanisława Dąbrowy-Kostki, który jest jego głównym bohaterem. Jest to przedstawiony w pierwszej osobie niezwykle szczegółowy fragment życiorysu obejmujący lata 1945–1970. O szczegółowości tekstu świadczą nie tylko opisy miejsc i osób, ale także i liczne dialogi sprzed wielu lat oraz zdjęcia i ilustracje autora pochodzące z jego prywatnego archiwum. Stanisław Dąbrowa-Kostka jest również autorem kolejnego tekstu, także dotyczącego jego wspomnień, jednak tym razem odnoszą się one do okresu II wojny światowej. Artykuł podzielony został na podrozdziały, które określają poszczególne, najważniejsze wydarzenia z tamtego czasu. Sportowym wspomnieniom natomiast poświęcony jest tekst Katarzyny Ceklarz, która swój artykuł opracowała na podstawie zapisów kronikarskich Henryka Cieplińskiego za lata 1941–1966, dotyczących Klubu Sportowego „Wierchy Rabka” (s. 72). Autorka korzystając ze źródeł opisała historię Klubu, jego działaczy i członków oraz ich zasługi, a także powstanie i późniejsze modernizacje stadionu sportowego w Rabce. Tekst został wzbogacony o notatki prasowe, wspomnienia ówczesnych członków klubu oraz zdjęcia pochodzące z archiwum Jana Cieplińskiego. Swoje prywatne wspomnienia związane z Klubem Sportowym „Wierchy” spisał Jan

² Tamże.

Wieczorkowski, który tekst opatrzył zdjęciami pochodzącymi z własnego prywatnego archiwum. Wspomniany już wcześniej tragicznie zmarły ks. Kamil Kowalczyk w artykule *Skawiński spór o dziesięcinę* (s. 97–106) podjął się przybliżenia, sięgającej XVI wieku, historii kościoła oraz ludności ze wsi Skawa. Urszula Janicka-Krzywdą na podstawie kronik, aktów sądowych oraz pamiętników opisała problem zbójnictwa w Karpatach, skupiając się na przestępstwach dokonanych przez jednego z najbardziej znanych rabczańskich zbójników. Dorota Majerczyk opisała historię oraz założenia *Karpackiego Festiwalu Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Rabce-Zdroju* (s. 112–120). W tekście zawarła również swoje doświadczenia związane z Festiwalem, a także stworzyła w osobnych podrozdziałach spis *Członków Komisji Artystycznej w latach 1975–2013* (s. 118) oraz spis *Dziecięcych zespołów regionalnych uczestniczących w festiwalach karpackich w latach 1975–2013* (s. 119–120). Na koniec Maciej Gaździcki przeniósł nas w świat baśni, analizując oraz interpretując *Baśń o Luboniu* autorstwa Antoniny Zachary-Wnękowej. Autor w tekście przybliżył także twórczość poetki oraz stworzył charakterystyki postaci pochodzących z *Baśni o Luboniu*.

Numer drugi „Zeszytów Rabczańskich” ukazał się w 2014 roku, jako 182-stronicowe wydanie zawierające 13 tekstów, wstęp od redakcji oraz noty o autorach. Tak jak uprzednio, artykuły dotyczą głównie historii oraz etnografii miasta Rabka-Zdrój. Wydanie rozpoczyna krótki wstęp Jana Ceklarza, który to zwrócił uwagę na powiększające się grono publicystów, a co za tym idzie poszerzenie tematyki artykułów zawartych w czasopiśmie (s. 5). Pierwszy artykuł w tym numerze jest autorstwa Piotra Sadowskiego i ma charakter historyczny. Tekst ten, dotyczy kampanii wrześniowej w okolicach Rabki, zawiera dokładne informacje o postaciach związanych z Rabką w okresie II wojny światowej, ugrupowaniach obronnych Wojsk Polskich na terenie miasta oraz ich rozmieszczeniu, a także działaniach wojennych w Rabce i jej okolicach. W kolejnym tekście Wojciech Szatkowski wyjaśnił pojęcie „Goralenvolku” oraz przybliżył niemiecko-góralską współpracę w czasie II wojny światowej, przywołując zeznania świadków tamtych czasów. Tekst Marka Kurzei jest krótkim opisem historii z życia porucznika pilota Jerzego Antoniego Brochockiego — ucznia rabczańskiego gimnazjum, który jako dorosły już mężczyzna był pilotem Royal Air Force³. Katarzyna Ceklarz podjęła się spisania dziejów rodziny Klempeków oraz ich rodzinnej restauracji „Turbacz” mieszczącej się w Rabce, która z biegiem lat przekształcała się w hotel, Stację Turystyczną PTTK, aż po Dom Wycieczkowy. Sylwetkę Zofii Ireny Sutorowej oraz jej zasługi dla miasta Rabka-Zdrój przybliżyła Maria I. Olszowska. Pozostając w temacie edukacji Jan Ceklarz w kolejnym artykule wspominał życie oraz pracę Leszka Zachary, okraszając swój tekst licznymi, prywatnymi wspomnieniami osób, które miały okazję bezpośrednio z nim współpracować. Barbara Słuszkiewicz przedstawiła genezę powstawania *XIX i XX-wiecznych*

³ Royal Air Force (RAF) — nazwa brytyjskich sił powietrznych.

wiejskich pieczęci herbowych z Rabki i okolic (s. 103–108) umieszczając w artykule ich archiwalne ilustracje wraz z opisami. Kolejny tekst, autorstwa Katarzyny Ceklarz, odnosi się do sposobów reklamowania usług, restauracji, sklepów oraz zakładów zdrojowych mieszczących się w miejscowości Rabka-Zdrój w latach 1864–1939. Robert Miśkowiec oraz Zbigniew Kraus odkryli tajemnice obrazów, będących częścią Drogi Krzyżowej w Skomialnej Białej, a także opisali historię nabożeństw związanych z tą miejscowością. Tematem rabczańskich wyrobów garncarskich zajęła się Małgorzata Wójtowicz-Wierzbicka, która to opisując naczynia gliniane i ich rodzaje, przedstawiła również etapy ich wyrobu. Dorota Majerczyk scharakteryzowała tradycyjną muzykę rabczańską oraz wymieniła folklorystyczne zespoły muzyczne pochodzące z tegoż obszaru. Rabczańskich zbójników i opowieści z ich okrutnymi poczynaniami przybliżyła natomiast Urszula Janicka-Krzywda. Rafał Gaździcki przedstawił i krótko zrelacjonował tematy wykładów, jakie wygłosili prelegenci na festiwalu *Lato z książką. Twórcze wakacje dla małych i dużych* w 2014 roku (s. 171). Wydanie to kończą *Noty o autorach* (s. 177–180).

Numer 3 oraz 4 „Zeszytów Rabczańskich” ukazał się w nakładzie 1000 egzemplarzy w postaci jednego, wspólnego tomu za lata 2015–2016, jako *Numer trzeci – czwarty*. W wydaniu tym, na 368 stronach znajduje się 21 artykułów oraz rozpoczynający go wstęp *Od redakcji* i kończące *Noty o autorach*. Jan Ceklarz w króciutkiej nocie *Od redakcji* (s. 5) podkreślił założenia czasopisma oraz jego tematykę. Wydanie to otwiera artykuł Jerzego M. Roszkowskiego, który scharakteryzował właścicieli miasta Rabka od XIII do XVII wieku oraz opisał ich rodowe herby. *Niepokornym duszpasterstwem w Rabce po stanie wojennym* (s. 15–36) zajął się ks. Andrzej Zwoliński, dzieląc się swoimi przemyśleniami oraz osobistymi przeżyciami związanymi z tematem, przywołując w tekście fragmenty donosów SB. Katarzyna Ceklarz wraz z Bogdanem Wygreckim z okazji 120-lecia rabczańskiej straży pożarnej spisali jej dzieje, a także stworzyli noty biograficzne oraz aktualne na 2015 rok tabele, będące listą czynnych strażaków. Kolejny artykuł Katarzyna Ceklarz napisała w duecie z Piotrem Kuczajem. W tekście przedstawili historię rabczańskiego kina „Śnieżka” wraz z repertuarem oraz sylwetkami osób, które przyczyniły się do jego rozwoju. Tematem C.K. Galicyjskiej Kolei Transwersalnej na łamach dawnej prasy (s. 103) zajął się Józef Szlaga, który na podstawie fragmentów artykułów z czasopism przywołał historię „Transerwałki”. Zbigniewa Moździerza zainteresowała architektura dworca kolejowego w Rabce oraz prace konserwatorskie prowadzone na jego terenie. Tekst w dużej mierze opiera się na uwagach konserwatorskich autora. Barbara Słuszkiewicz opisała dzieje Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Rabce z okazji 70. rocznicy jej założenia. Artykuł opatrzyła licznymi zdjęciami oraz tabelami, zawierającymi dokładne dane dotyczące pracowników zakładu. Piotr Sadowski zainspirowany przeczytaniem artykułem na temat NKWD oraz na podstawie trudno dostępnych rosyjskich dokumentów archiwalnych zredagował artykuł *Cmentarz wojenny Armii Czerwonej w Rabce* (s. 169–239), udostępniając na jego

końcu autorską tabelę poległych i zmarłych z powodu ran, którzy spoczywają na tytułowym cmentarzu. Kolejny tekst, autorstwa Macieja Mieziana, dotyczy słynnego polskiego malarza Jana Matejki, jego rodziny oraz ich uzdrowskiego pobytu w Rabce. Józef Gawel przybliżył sylwetkę profesora Macieja Leona Jakubowskiego w setną rocznicę jego urodzin. Opisał zasługi profesora w dziedzinie pediatrii oraz jego działania w rabczańskim uzdrowsku, a artykuł uświetnił zamieszczając oryginalne fragmenty sprawozdań uczonego. Gabriela Szuster stworzyła, zawierający dość dokładne informacje, rys biograficzny Stanisława Feliksa Czelnego. Dwa kolejne artykuły dotyczą osoby Marii Białoń. Pierwszy z nich, autorstwa Katarzyny Ceklarczyk, jest swego rodzaju krótkim rysem biograficznym polonistki. Drugi tekst, autorstwa Jarosława Zatonia, to osobiste wspomnienia autora związane z panią profesor. Tematem kowalstwa zainteresował się Tobiasz Orzeł prezentując sylwetki kilku wybranych kowali z Raby Wyżnej. Tekst ten opisuje pracę kowali i w dużej mierze oparty został na informacjach zebranych podczas rozmów z samymi bohaterami artykułu. Robert Miśkowiec swój artykuł zatytułowany *Z drewna, gliny i cegły — tradycyjne i nowatorskie budownictwo w Skomielnej Białej z XIX i XX wieku* (s. 295–304) podzielił na 3 podrozdziały: *Drewno*, *Glina* oraz *Cegła* i w każdym z nich zawarł informacje dotyczące danego budulca opatrując opis przykładami obiektów. Dwa kolejne artykuły dotyczą „Gaworówki”, czyli rabczańskiej willi należącej niegdyś do rodziny o nazwisku Gawor. Pierwszy z nich autorstwa Jerzego Janowca opowiada historię rodziny Gawor oraz ich willi, drugi natomiast, pióra Przemysława Gawora, jest zarówno wspomnieniem z dzieciństwa autora, jak i uzupełnieniem poprzedniego tekstu o informacje dotyczące rodziny. Dorota Majerczyk zajęła się *Rozważaniami na temat rabczańskiego stroju ludowego* (s. 319–328), z których powstała dokładna charakterystyka ludowego stroju rabczańskiego, zarówno męskiego, jak i kobiecego, zostały spisane jego dzieje oraz opisane wpływy krakowskie. Temat budowy geologicznej Karpat w rejonie Rabki podjął Piotr Kłapyta, który oprócz samego opisu, ubogacił swój tekst ilustracjami tematycznymi. W świat kabaretów wprowadza nas Jan Ceklarczyk, opisując kabaretową twórczość związanego z Rabką Artura Ilgnera. Ostatni tekst tego wydania wyróżnia forma, jakiej dotychczas w „Zeszytach” nie było, gdyż jest to zbiór myśli Piotra Koleckiego, spisanych w formie poezji oraz prozy poetyckiej. Zeszyt trzeci – czwarty zamykają, tak jak w numerze poprzednim, *Noty o autorach* (s. 361–365).

Teksty znajdujące się w omawianych „Zeszytach Rabczańskich” nie ograniczają się tylko do informacji czysto encyklopedycznych czy skrótowych, które znaleźć można w wielu innych źródłach dotyczących Rabki-Zdroju. Zawierają bowiem opatrzone wieloma zdjęciami, szeroko rozbudowane i rzetelne informacje na temat sylwetek, miejsc i historii, przez co dostarczają czytelnikowi sporo informacji ściśle związanych z regionem. Świadczy to nie tylko o ambicji twórców oraz redaktorów czasopisma, ale także o ich zamiłowaniu do regionu. Udowadnia to również, wspomnianą przez Jana Ceklarczyka w numerze pierwszym, chęć rozpropagowania

historii i kultury miasta nie tylko wśród jego mieszkańców, ale także i dotarcia do szerszego grona odbiorców⁴. „Zeszyty Rabczańskie”, choć dopiero rozpoczęły swoją działalność, są czasopismem zasługującym na dalszą uwagę i mogą być nieocenionym źródłem informacji szczególnie dla historyków, etnologów czy badaczy kultury.

⁴ „Zeszyty Rabczańskie: [ludzie, historia, kultura]” nr 1, red. J. Ceklarz, K. Ceklarz, Rabka-Zdrój: SKG 2013, s. 7.